

Dessin qui représente traditionnellement Rachi en étude.

Le premier Rachi

L'étonnement de l'exégète

Rachi s'étonne que le livre de la Torah ne commence pas de suite par présenter les commandements. Le code de la Loi ne devrait-il pas commencer par la loi ?

En fait, le livre de la Genèse est justifié pour expliquer le lien entre le peuple d'Israël et la terre d'Israël.

פרשת בראשית א

(א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ:

רש"י פרשת בראשית

בראשית - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל [את] התורה אלא (שמות יב ב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו [בה] ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו:

בראשית ברא. אין המקרא הזה אומר אלא דרשוני כמו שאמרו רבותינו זכונם לברכה, בשביל התורה שנקראת (משלי ח) ראשית דרכו ובשביל ישראל שנקראו (ירמיה ב) ראשית תבואתה. ואם באת לפרשו כפשוטו כך פרשהו בראשית בריאת שמים וארץ והארץ היתה תהו ובהו וחשך ויאמר אלהים יהי אור. ולא בא המקרא להורות סדר הבריאה לומר שאילו קדמו שאם בא להורות כך היה לו לכתוב בראשונה ברא את השמים וגו' שאין לה ראשית במקרא שאינו דבוק לתבה שֶׁלֹא־חָרְיוֹ כמו בראשית ממלכת יהו'קים. ראשית ממלכתו. ראשית דגנך אף כאן אתה אומר בראשית ברא אלהים וגו' כמו בראשית ברוא ודומה לו תחלת דבר ה' בהושע כלומר תחלת דבורו של הקדוש ברוך הוא בהושע ויאמר ה' אל הושע וגו'. ואם תאמר להורות בא שאילו תחלה נבראו ופרושו בראשית הכל ברא אלו ויש לה מקראות שמקצרים לשונם וממעטים תבה אחת כמו כי לא סגר דלתי בטני ולא פרש מי הסוגר, וכמו ישא את חיל דמשק ולא פרש מי ישאנו, וכמו אם יחרוש בבקרים ולא פרש אם יחרוש אדם בבקרים, וכמו מגיד מראשית אחרית ולא פרש מגיד מראשית דבר אחרית דבר. אם כן תמה על עצמך שהרי המים קדמו שהרי כתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים ועדין לא גלה המקרא בסדור הקודמים והמאוחרים כלום ברית המים מתי היתה הא למדת שקדמו המים לארץ. ועוד שהשמים מאש ומים נבראו על כרחך לא למד המקרא בסדר המוקדמים והמאוחרים כלום:

Genèse chapitre 32, versets 11

1- Au commencement, Dieu créa le ciel et la terre.

Rachi

Au commencement: Rabbi Isaac enseigne : la Torah aurait dû commencer par « ce mois sera pour vous » (Exode XII, 2) qui est la première mitsva donnée à Israël, et pourquoi commence-t-elle par *Au commencement* ? Parce qu'il est dit (Psaumes CXI, 5) « La force de Ses actions il raconte à Son peuple, pour lui donner l'héritage des peuples ». Si les peuples accusent Israël en disant vous êtes des voleurs car vous avez conquis la terre des sept peuples (de Canaan), ils répondront : la terre appartient à Dieu, c'est Lui qui l'a créée et Il l'a donnée à qui de droit à Ses yeux. Par sa volonté Il l'a donnée à eux, et par Sa volonté Il l'a reprise et nous l'a donnée.

Au commencement, Eloqim créa : ce texte demande, en fait, à être explicité. C'est comme nos maîtres l'ont expliqué : Le monde a été créé pour la Tora qui est appelée "le commencement" de Sa voie" (Michlei 8, 22), et pour Israël qui est appelé "le commencement" de Sa moisson" (Yirmeya 2, 3). Mais si tu veux l'expliquer selon le sens littéral, fais-le ainsi : Au commencement de la création des cieux et de la terre, alors que la terre était tohou et vohou et que les ténèbres..., Eloqim a dit : "que la lumière soit !" **Ce texte ne vient pas nous donner l'ordre de la création,** nous dire que ces éléments ont été créés en premier. Si tel était le cas, le texte aurait dû porter barichona (« en premier lieu »), car on ne rencontre jamais le mot réchith dans la Bible sans qu'il soit lié au mot suivant. Exemples : « Au commencement (beréchith) du règne de Yehoyaqim » (Yirmeya 26, 1), « le commencement (réchith) de son royaume » (infra 10, 10), « les prémices (réchith) de ton blé » (Devarim 18, 4). Ici, de même, tu dois expliquer : « Au commencement, Eloqim créa... », comme s'il était écrit : beréchith bero, « au commencement de l'acte de la création », à rapprocher de : « au commencement (te'hilath) où Hachem parla à Hoché'a » (Hoché'a 1, 2), c'est-à-dire : « au commencement de la parole adressée par le Saint béni-Soit-Il à Hoché'a, Hachem dit à Hoché'a. ». Peut-être persisteras-tu à soutenir que ce qu'on nous apprend ici, c'est qu'ils [à savoir le ciel et la terre] ont été créés en premier, et que le texte veut dire : « au commencement de tout, Eloqim créa le ciel et la terre », car il arrive que certains textes bibliques, dans leur concision, omettent un mot, comme dans : « pour n'avoir pas tenu closes les portes du sein qui m'avait conçu » (Iyov 3, 10) où l'on ne précise pas qui les a fermées. « On emportera les richesses de Damas » (Yecha'ya 8, 4), où l'on ne dit pas qui les emportera. « Le laboure-t-on avec des bœufs ? » ('Amos 6, 12), sans que l'on précise si c'est un homme qui laboure avec des bœufs. « Dès le début, j'annonce la fin » (Yecha'ya 46, 10), où l'on ne dit pas : « j'annonce dès le début des choses la fin des choses ». Dans ce cas, tu devrais être toi-même étonné, car les eaux ont précédé la terre, puisqu'il est écrit : « et le souffle de Eloqim planait sur la face des eaux » (verset 2), alors que le texte ne nous a pas encore révélé quand les eaux ont été créées. Il faut donc en conclure que les eaux ont existé avant la terre. En outre, les cieux (chamayim) ont été formés à partir du feu (éché) et de l'eau (mayim) ('Haguiga 12a). Force est donc d'admettre que le texte ne nous enseigne absolument pas l'ordre chronologique de la création (Beréchith raba 1, 6, Wayiqra raba 36,4).